

संस्कृतम् (केन्द्रिकम्) कोड सङ्ख्या - 322

कक्षा – द्वादशी

समय: – होरात्रयम्

अङ्कयोजना उत्तरसङ्केताश्च

पूर्णाङ्काः – 80

अवधातव्यम् -

1. अङ्कयोजनायां प्रदत्तानि उत्तराणि निदर्शात्मकानि सन्ति । प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति ।
2. आन्तरिकविकल्पात्मकेषु प्रश्नेषु यद्यपि स्पष्टतया निर्देशः दत्तः अस्ति यत् केवलं प्रश्नद्वयम् अथवा प्रश्नत्रयम् इत्यादिकम् उत्तरं दातव्यं तथापि यदि छात्रः अतिरिक्त-प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय निर्णयः कर्तव्यः । यथा अनुवादकार्ये पञ्चवाक्यानां लेखनम् अभीष्टं परं छात्रः यदि षड् वाक्यानि लिखति तर्हि तत्र केवलं प्रथम-पञ्चवाक्यानां न अपितु यानि वाक्यानि उत्तमानि सन्ति तेषां मूल्याङ्कनं करणीयम् ।
3. श्लोके नाट्यांशे वा पृष्ठाः प्रश्नाः अवबोधात्मकाः सन्ति । अतः विद्यार्थिनः एतेषु प्रदत्तशब्दानां स्थाने समभाव-पर्यायवाचि-शब्दानां प्रयोगं कर्तुं शक्नुवन्ति । तदर्थम् अङ्काः देयाः । यदि विद्यार्थिनः उत्तरलेखन-समये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां च प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः न तु सम्पूर्णाङ्काः ।
4. त्रुटिपूर्णवर्तन्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः न तु सम्पूर्णाङ्काः ।
5. आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः ।
6. रचनात्मक-कार्ये वाक्यरचना प्रमुखा न तु वाक्यसौन्दर्य-तत्त्वम् । अतः आंशिकवाक्यशुद्धये अपि अङ्काः देयाः ।

खण्डः – क

अपठित – अवबोधनम् - 10 अङ्काः

1.	अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतेन लिखत -	10
	(अ) एकपदेन उत्तरत - केवलं प्रश्नद्वयम्	1×2=2
	(i) स्वशक्तेः (ii) नराणाम् (iii) हस्तिनम्	
	(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत - केवलं प्रश्नद्वयम्	2×2=4
	(i) "संहतिः कार्यसाधिका" इति वचनं जगति प्रसिद्धमस्ति ।	

	<p>(ii) यस्मिन् राष्ट्रे सर्वे मानवाः, सर्वाणि राज्यानि च भेदभावं परित्यज्य एकतया व्यवहरन्ति तद्राष्ट्रं जनशक्त्या संसारस्य मुकुटमणिरिव समुज्ज्वलं भवति ।</p> <p>(iii) यदि वयं सङ्घीभूय स्थास्यामः तर्हि अवश्यमेव शत्रून् जेतुं समर्थाः भविष्यामः ।</p>	
	<p>(इ) अनुच्छेदस्य (द्वित्रिशब्दात्मकं) समुचितं शीर्षकं लिखत ।</p> <p>संहतिः कार्यसाधिका / एकतायाः प्रभावः / सङ्घे शक्तिः कलौ युगे अन्ये अपि शीर्षकाः भवितुम् अर्हन्ति ।</p>	1×1=1
	<p>(ई) यथानिर्देशम् उत्तरत- केवलं प्रश्नत्रयम्</p>	1×3=3
	<p>(i) (ग) रचिता</p> <p>(ii) (क) भारतीयाः</p> <p>(iii) (घ) मानवैः</p> <p>(iv) (ख) एकतायाः</p>	
<p>खण्डः – ख</p> <p>रचनात्मक-कार्यम् - 15 अङ्काः</p>		
2.	<p>भवान् आदित्यः । मुम्बई-नगरे वसति । भवान् गतसप्ताहे संस्कृतसम्भाषणशिविरे भागं गृहीतवान् । तदधिकृत्य मित्रं रमेशं प्रति लिखितं पत्रं मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनः लिखत-</p>	½×10=5
	<p>मुम्बईनगरतः तिथिः- -----</p> <p>प्रिय मित्र (i) रमेश सस्नेहं नमः ।</p> <p>अत्र कुशलं तत्रास्तु । गतसप्ताहे अस्माकं (ii) विद्यालये संस्कृतसम्भाषणशिविरम् (iii) आयोजितम् आसीत् । चतुर्दशदिनानि यावत् वयं संस्कृतसम्भाषणस्य (iv) अभ्यासम् अकुर्म । तत्र एकस्याः लघुनाटिकायाः (v) मञ्चनम् अपि अभवत् । अहं तु विदूषकस्य (vi) अभिनयम् कृतवान् । सर्वे जनाः हसित्वा हसित्वा (vii) करतलध्वनिम् अकुर्वन् । अहम् इदानीं सर्वदा संस्कृतेन एव संभाषणम् (viii) करोमि । भवान् अपि संस्कृतेन सम्भाषणस्य अभ्यासं (ix) करोतु । पितृभ्यां मम (x) प्रणामाञ्जलिं निवेदयतु ।</p> <p>भवतः मित्रम् आदित्यः ।</p>	

3.	मञ्जूषाप्रदत्त-पदसहायतया अधोलिखितां कथां पूर्यत -	$\frac{1}{2} \times 10 = 5$
	<p>कस्मिंश्चित् नगरे कश्चन दरिद्रः ब्राह्मणः वसति स्म । सः भिक्षाटनेन जीविकार्जनं करोति स्म । कदाचित् सः पिष्टेन पूर्णम् एकं (i) घटं प्राप्तवान् । तं घटं नागदन्ते अवलम्ब्य तस्य अधः उपविश्य सः एकदृष्ट्या घटमेव पश्यति स्म । एकदा रात्रौ सः (ii) चिन्तितवान् यदि देशे दुर्भिक्षः भवेत् तर्हि एतस्य शतरूप्यकाणां मूल्यं भवेत् । तदा अहम् एतं घटं विक्रीय तेन धनेन अजद्वयं क्रेष्यामि । कालान्तरे तेन (iii) अजसमूहः एव भविष्यति । अनन्तरम् अजसमूहं (iv) विक्रीय धेनूः क्रेष्यामि । अनन्तरं ताः विक्रीय महिषीः ताः विक्रीय अश्वान् च क्रेष्यामि । तान् अपि विक्रीय यथेष्टं धनं (v) सम्पादयिष्यामि । तेन बृहत् गृहं निर्मापयिष्यामि । तदा कश्चित् (vi) ब्राह्मणः आगत्य रूपवतीं स्वकन्यां मह्यं दास्यति । अनन्तरं मम पुत्रः जनिष्यते । देवशर्मा इति तस्य (vii) नामकरणं करिष्यामि । यदा सः जानुभ्यां चलितुं समर्थः भविष्यति तदा अहम् अश्वशालायां (viii) पुस्तकम् पठिष्यामि । तदा देवशर्मा जानुभ्यां चलन् मम समीपम् आगन्तुम् उद्युक्तः भविष्यति । तदा तं बालं ग्रहीतुं तस्य (ix) मातरम् आज्ञापयिष्यामि । यदा सा मम वचनं न श्रोष्यति तदा अहं कोपेन पादप्रहारेण तां दण्डयिष्यामि एवं चिन्तयन् सः (x) पादप्रहारं कृतवान् एव । पिष्टेन पूर्णः घटः पतितः, भग्नः च । "</p>	
	अथवा	
	<p>अधोलिखितसंवादे रिक्तस्थानानि पूर्यन्तु ।</p> <p>तन्वी- सखि अवनि! भवती ह्यः विद्यालयं न आगतवती । अपि कुशलिनी त्वम्?</p> <p>अवनि - तन्वि ! (i) अहं सर्वथा कुशलिनी अस्मि ।</p> <p>तन्वी- तर्हि ह्यः विद्यालयं किमर्थं नागता ?</p> <p>अवनि - (ii) ह्यः तु अहं पक्षिणां सौन्दर्यं द्रष्टुं पक्षिविहारं गता आसम् ।</p> <p>तन्वी- अहो! पक्षिविहारम् अगच्छत् । बहूत्तमम् । कुत्रास्ति पक्षिविहारः ?</p> <p>अवनि- (iii) पक्षिविहारः नोएडा-नगरे अस्ति ।</p> <p>तन्वी- 'नोएडा' इति नगरस्थस्य पक्षिविहारस्य विषये तु अहमपि श्रुतवती । के के खगाः दृष्टाः तत्र ?</p> <p>अवनि - तत्र अनेके दुर्लभाः खगाः दृष्टाः, यथा काष्ठकूटः, नीलकण्ठः विविधाः चटकाः च ।</p> <p>तन्वी- अहो ! दुर्लभाः खगाः अपि दृष्टाः । अस्माकं पितरः तु कथयन्ति यत् तेषां शैशवावस्थायाम् अनेके खगाः गृहेषु इतस्ततः विचरन्ति स्म ।</p> <p>अवनि - वस्तुतः अद्यत्वे नगरेषु तु पक्षिणां दर्शनं प्रायः दुर्लभमेव ।</p>	$1 \times 5 = 5$

	<p>तन्वी - सत्यं वदति भवती । (iv) अद्यत्वे नगरेषु तु पक्षिणां दर्शनं प्रायः दुर्लभमेव ।</p> <p>अवनि - भवती अपि पक्षिविहारं द्रष्टुम् अवश्यं गच्छतु ।</p> <p>तन्वी - आम् सखि! (v) अहं पक्षिविहारं द्रष्टुम् अवश्यं गमिष्यामि ।</p> <p>अवधातव्यम् - रचनात्मक-कार्ये वाक्यरचना प्रमुखा । अत्र अन्यानि अपि उत्तराणि भवितुं शक्नुवन्ति ।</p>	
4.	निम्नलिखितवाक्येषु केषाञ्चन पञ्चवाक्यानां संस्कृतेन अनुवादं कुरुत -	1×5=5
	<p>(i) त्वं/ यूयं क्रीडनार्थं कदा गमिष्यसि/ गमिष्यथ ।</p> <p>(ii) लतिका कनिका च पठतः ।</p> <p>(iii) किम् अहं बहिः गच्छानि?</p> <p>(iv) यूयम् अत्र किं कुरुथ ?</p> <p>(v) चेतनः चित्रं रचयति / निर्माति ।</p> <p>(vi) ह्यः बुधवासरः आसीत् ।</p>	
<p>खण्डः - ग</p> <p>अनुप्रयुक्तव्याकरणम् 20 अङ्काः</p>		
5.	अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कृत्वा लिखत- (केवलं प्रश्नषट्कम्)	1×6=6
	<p>(i) त्वदधीनम्</p> <p>(ii) यान्त्यधमाम्</p> <p>(iii) देव+आदेशः</p> <p>(iv) सहस्रैः+अपि</p> <p>(v) संन्यासिना+उक्तम्</p> <p>(vi) मनुः+नाम</p> <p>(vii) तावत्+मम</p>	
6.	अधोलिखित-वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समुचितं समस्तपदं विग्रहवाक्यं वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत - (केवलं प्रश्नपञ्चकम्)	1×5=5
	<p>(i) (क) ज्ञानस्य उदधिः</p> <p>(ii) (ग) महाराजः</p> <p>(iii) (ख) यथोचितम्</p> <p>(iv) (क) मितभाषिणाम्</p>	

	(v) (क) त्रयाणां वर्गाणां समाहारः (vi) (घ) आचार्यः देवो यस्य सः	
7.	अधोलिखित-वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समुचितं संयोजितं विभाजितं वा प्रकृतिं प्रत्ययं प्रदत्तविकल्पेभ्यः चिनुत – (केवलं प्रश्नषट्कम्)	1x6=6
	(i) (ग) प्र+सू+क्त (ii) (घ) निर्मनस्विता (iii) (क) अवेक्ष्यमाणे (iv) (ग) युक्ताः (v) (ख) एकाकिन्+डीप् (vi) (ग) सेवितव्यानि (vii) (ख) संन्यासी	
8.	कोष्ठकप्रदत्तपदैः सह समुचितां विभक्तिं प्रयुज्य रिक्तस्थानपूर्तिं कृत्वा लिखत – (केवलं प्रश्नत्रयम्)	1x3=3
	(i) (ख) मुञ्जाय (ii) (क) भिक्षावटुना (iii) (घ) स्वाध्यायात् (iv) (ग) प्रज्ञया	
	खण्डः-घ भागः-I पठितांशावबोधनम् 25 अङ्काः	
9.	अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् यथानिर्देशं संस्कृतेन उत्तरत -	5
	अ. एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	½x2=1
	(i) कापालिकः (ii) भोजः (iii) कापालिकस्य	
	आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	1x2=2
	(i) सभामागतं कापालिकं दण्डवत् प्रणम्य मुञ्जः प्रावोचद्-हे योगीन्द्र ! महापापिना मया हतस्य पुत्रस्य प्राणदानेन मां रक्षेति ।	

	(ii) शोकसन्तप्तो मुञ्जः प्रायश्चित्तं कर्तुं आत्मनो वह्नौ प्रवेशनं निश्चितवान् । (iii) कापालिकः प्रावोचद्-राजन्! मा भैषीः । शिवप्रसादेन भोजो जीवितो भविष्यति ।	
	इ. यथानिर्देशम् उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	1×2=2
	(i) भोजः (ii) श्रुत्वा (iii) सभामागतम्	
10.	अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् यथानिर्देशं संस्कृतेन उत्तरत -	5
	अ. एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	½×2=1
	(i) जगतः (ii) आसुराः (iii) आसुरेषु/तेषु	
	आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	1×2=2
	(i) आसुरेषु मनुजेषु न शौचं नापि चाऽऽचारो न च सत्यं विद्यते । (ii) नष्टात्मानोऽल्पबुद्धयः उग्रकर्माणः जनाः जगतः क्षयाय प्रभवन्ति । (iii) आसुराः जनाः प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च न विदुः ।	
	इ. यथानिर्देशम् उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	1×2=2
	(i) क्षयाय (ii) सत्यम् (iii) दृष्टिम्	
11.	अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् यथानिर्देशं संस्कृतेन उत्तरत -	5
	अ. एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	½×2=1
	(i) समस्तसृष्टेः (ii) आशीर्वचांसि (iii) गान्धर्वविवाह-विधिना	
	आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	1×2=2
	(i) मदालसा पृच्छति यत् अत्रभवन्तः नारीस्वाधीनतामधिकृत्य किं कथयन्ति ? (ii) ऋतध्वजः गृहस्थाश्रमप्रयोगशालायाम् परीक्षार्थमुद्यतः आसीत् ।	

	(iii) ऋतध्वजः प्रष्टुमुत्सहते यत् किं गन्धर्वराजविश्रावसुमहाभागाः अपि स्वपत्नीं युधिष्ठिर इव हारितवन्तः हरिश्चन्द्र इव विक्रीतवन्तः ? ।	
	इ. यथानिर्देशम् उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	1×2=2
	(i) तूष्णीम् (ii) स्वाधीनताम् (iii) कुण्डलायै	
12.	अधोलिखितस्य पद्यस्य भावार्थं मञ्जूषाप्रदत्तपदैः पूरयित्वा पुनः लिखत -	1×3=3
	भावार्थः - (i) चन्द्रेण (ii) सुशोभिता (iii) विद्यायुक्तेन अथवा	
	प्रदत्तात् भावार्थत्रयात् शुद्धं भावार्थं चित्वा लिखत-	1×3=3
	(अ) (i) यः मनुष्यः कर्माणि आरभते सः समृद्धिं प्राप्नोति । (आ) (ii) दुष्टजनानां दोषेषु एव यत्नः भवति । (इ) (ii) राज्ञे सज्जनः शत्रुः सन्नपि सम्माननीयः आसीत् यथा रुणाय औषधम् ।	
13.	अधोलिखित- श्लोकस्य प्रदत्ते अन्वये रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत -	1×3=3
	अन्वयः - (i) अपरान् (ii) अहम् (iii) ईश्वरः	
14.	‘क’ स्तम्भस्य वाक्यांशस्य ‘ख’ स्तम्भस्य वाक्यांशेन सह मेलनं कुरुत -	½×4=2
	‘क’ स्तम्भः (i) स्वायत्तमेकान्तगुणं विधात्रा । (ii) आचार्याय प्रियं धनमाहृत्य (iii) स पिता पितरस्तासां (iv) प्रजानामेव भूत्यर्थं ‘ख’ स्तम्भः (घ) विनिर्मितं छादनमज्ञतायाः । (ग) प्रजातन्तुं मा व्यवच्छेत्सीः । (क) केवलं जन्महेतवः । (ख) स ताभ्यो बलिमग्रहीत् ।	
15.	अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रसङ्गानुसारं शुद्धम् उत्तरं चित्वा लिखत -	½×4=2
	(i) विक्रीतम् (ii) कोपितः (iii) समक्षम् (iii) चतुर्थः	

<p style="text-align: center;">खण्ड: – घ भाग: – ii सामान्यसंस्कृतसाहित्यपरिचयः 10 अङ्काः</p>												
16.	अधोलिखित-प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत- (केवलं प्रश्नत्रयम्)	1×3=3										
	<p>(i) शिवराजविजयम् (ii) मदालसा (iii) महाकविः कालिदासः (iv) प्रतिमानाटकम्</p>											
17.	गद्य-पद्य-चम्पूकाव्यस्य च विधानां समुचितं वैशिष्ट्यं चित्वा लिखत - (केवलं प्रश्नत्रयम्)	1×3=3										
	<p>(i) माघः (ii) कथा (iii) मङ्गलाचरणम् (iv) मातृमुक्ति-मुक्तावली</p>											
18.	समुचितं मेलयत -	1×4=4										
	<table style="width: 100%; border: none;"> <thead> <tr> <th style="text-align: left; width: 50%;">भागः क</th> <th style="text-align: left; width: 50%;">भागः ख</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>(i) रूपकस्य भेदाः</td> <td>(ग) दश</td> </tr> <tr> <td>(ii) शूद्रकः</td> <td>(घ) मृच्छकटिकम्</td> </tr> <tr> <td>(iii) भरत-मुनिः</td> <td>(ख) नाट्य-शास्त्रम्</td> </tr> <tr> <td>(iv) उत्तररामचारितम्</td> <td>(क) भवभूतिः</td> </tr> </tbody> </table>	भागः क	भागः ख	(i) रूपकस्य भेदाः	(ग) दश	(ii) शूद्रकः	(घ) मृच्छकटिकम्	(iii) भरत-मुनिः	(ख) नाट्य-शास्त्रम्	(iv) उत्तररामचारितम्	(क) भवभूतिः	
भागः क	भागः ख											
(i) रूपकस्य भेदाः	(ग) दश											
(ii) शूद्रकः	(घ) मृच्छकटिकम्											
(iii) भरत-मुनिः	(ख) नाट्य-शास्त्रम्											
(iv) उत्तररामचारितम्	(क) भवभूतिः											
